

دانشگاه پیام نور

دانشکده : الهیات و معارف اسلامی

نام مرکز: ساری

پایان نامه برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد

رشته: الهیات و معارف اسلامی (فقه و مبانی حقوق اسلامی)

گروه: فقه و حقوق

عنوان پایان نامه: بررسی احکام نسب وارث در اهدای جنین

ذریه فرجی

استاد راهنما: دکتر حسن مبینی

استاد مشاور: دکتر علی طهماسبی

ماه و سال: آذر ۱۳۹۰

تقدیم به:

با درود فراوان به روح پر فتوح پدر بزرگوارم و

سپاس بیکران بر همدلی و همراهی و همگامی مادر دلسوز و مهربانم

که سجده ی ایثارش گل محبت را در وجودم پروراند و

دامان گهربارش لحظه های مهربانی را به من آموخت.

ب

سپاس و قدر دانی:

به مصداق «من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق» بسی شایسته است از استاد فرهیخته و فرزانه جناب آقای دکتر حسن مبینی که با کرامتی چون خورشید، سرزمین دل را روشنی بخشیدند و گلشن سرای علم و دانش را با راهنمایی های کار ساز و سازنده بارور ساختند؛ تقدیر و تشکر نمایم.

چکیده

باروری مصنوعی به این معنی است که حمل یا جنین بدون مقاربت بین جنس نر و ماده به وجود آید؛ که انواع مختلفی دارد که به آن تلقیح مصنوعی گویند، یعنی یک نطفه و یک تخمک یا از زن و شوهر قانونی یا اجنبی و اجنبیه را باهم ترکیب کنند و ترکیب این دو سبب بوجود آمدن یک نوزاد شود. باروری مصنوعی در فقه، از دو دیدگاه بررسی می شود. از یک سوی حکم تکلیفی یعنی جواز و حرمت آن، و از سوی دیگر حکم وضعی و آثار حقوقی آن اعم از نسب و ارث مورد مطالعه قرار می گیرد. در این پایان نامه به بیان موضوع و شیوه های مختلف باروری مصنوعی با استناد به آیات و روایات و فتاوی فقها درباره اهدای جنین و گامت مورد مطالعه قرار گرفته است. و نظرات فقها و حقوق دانان را با دلایل آنان ذکر کرده، و در استفاده از گامت بیگانه اعم از اهدای اسپرم، اهدای تخمک و اهدای جنین در جواز و عدم جواز اختلافاتی از سوی متخصصان ارائه شده است. که در این نوع از شیوه باروری به اتفاق نظر نرسیده اند. لکن قول مشهور حکم به عدم جواز داده اند. و برخی از فقه پژوهان با استناد به این که شارع این عمل را منع نکرده و زنا در مورد آن صادق نیست حکم به جواز آن داده اند. از آنجا که حکم شرعی این عمل با اختلاف آراء مراجع، معین نیست. سؤالاتی در زمینه باروری از گامت بیگانه مطرح شده است. که آیا این فرزندان مشروع اند یا نامشروع؟ در صورت اثبات مشروعیت این کودکان، از کلیه حقوق متعلق به اولاد طبیعی اعم از نسب، ارث محرمیت و... برخوردارند.

واژگان کلیدی فارسی: احکام نسب - ارث. اهدای جنین - احکام فقهی - احکام حقوقی

فہرست مطالب

صفحه	عنوان
10	فصل اول : کلیات
11	مقدمه
13	پیشینه تحقیق
14	سوالهای اصلی تحقیق
15	سابقه و ضرورت انجام تحقیق
15	فرضیه ها
15	هدف ها
16	کاربردهای متصور از تحقیق
17	فصل دوم : تعاریف لغات و اصطلاحات
18	ترمینولوژی (اصطلاح شناسی)
18	گامت
18	تخمک اهدایی
19	اسپرم اهدایی
19	اهدای جنین
19	تعریف جنین معنای لغوی
20	جنین در اصطلاح پزشکی
20	معنای فقهی

فصل اول : کلیات

مقدمه

دستگاه خلقت انسان بسیار پیچیده و شگفت انگیز و پر رمز و راز است و قرآن خمیر مایه ی اصلی خلقت انسان را از خاک دانسته که خداوند به آن روح و حیات بخشیده است . به هر کیفیتی که آفرینش انسان اولیه و جفت او صورت گرفته باشد و به هر حال خلقت انسان های بعدی از ترکیب دو عنصر تشکیل می شود یکی جزئی از منی مرد است که (اسپرم) نام دارد و دیگری جزئی از زن که بدان (اوول) می گویند . که در صورت فقدان هر کدام انسانی پدید نخواهد آمد البته زن علاوه بر دادن تخمک و جزئی از ماده اولیه تشکیل جنین آن را در درون خود جای می دهد و از شیرخوار خویش می پروراند اشارات قرآن در این زمینه زیاد است . از جمله

«إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا» (سوره انسان (76): آیه 2) که خلقت انسان را از نطفه مخلوط آفریدیم خداوند زن را برای مرد آفرید که مایه سکون و آرامش هم باشند و بین آنها مودت و رحمت قرار داد و بسیار طبیعی است موجودی که از شیره جسم و جان این دو به وجود می آیند و نشو و نما می کند بر مودت و صفا و سکون و آرامش آنها می افزاید، ولی همه ی زوج ها از این نعمت برخوردار نیستند و استثنائاً مردانی یافت می شوند که فاقد اسپرم هستند، و یا اسپرم آنها توان باروری ندارد، و یا زنانی هستند که فاقد تخمک اند، و قابلیت پذیرش اسپرم راندارد، و یا رحم آنها قادر به نگهداری جنین نیست . و یا اصلاً رحم ندارند در حالی که علاقه ی فراوانی به فرزند دارند که متناسب به آنها باشد قران کریم قدرت نمایی خداوند را در انعقاد جنین در رحم زن و پرورش و پدید آمدن طفل ، بدون تماس زن و مرد را درمورد حضرت مریم و تولد حضرت عیسی بیان می کند . فرشته ای (روح القدس) به صورت انسانی در مقابل مریم عذرا ظاهر می شود و به او می گوید: از جانب خداوند مأمورم به تو فرزندی پاکیزه عطا نمایم و مریم با شگفتی می گوید: چگونه من دارای فرزند شوم در حالی که با انسانی تماس نداشته باشم فرشته می گوید: این خواست خداست و انجام این امر برای او آسان است و به هر حال مریم هم برحمل می دارد و عیسی را به دنیا می آورد. (سوره مریم(19): آیه 16 تا 22)

در سال 1449 موضوع «نسب شناسی از لقاح مصنوعی» را بادی‌گاه تطبیقی در فقه و حقوق فرانسه و ایران مطرح کرد و سرانجام در سال 1368 با شروع به کار اولین مرکز باروری و ناباروری در یزد و شیوع تدریجی این روش در این مراکز، اساتید به نام دیگری در این موضوع، مباحث و مقالاتی را تحقیق و منتشر کرده اند.

سؤالهای اصلی تحقیق:

1. آیا اصل اهدا جنین جایز است یا خیر؟
2. آیا بین طفل و دریافت کنندگان جنین ارتباط نسبی وجود دارد؟
3. آیا طفل و اهدا کنندگان جنین از یکدیگر ارث می برند؟
4. آیا طفل و دریافت کنندگان جنین از یکدیگر ارث می برند؟

سابقه و ضرورت انجام تحقیق

درمورد تلقیح مصنوعی و آثار آن از جمله اهدا جنین گر چه تحقیقاتی توسط محققین در زمینه پزشکی و شرعی صورت گرفته است. اما در زمینه آثار فقهی و حقوقی آنچنان که رخوروشایسته این افراد باشد مطالعاتی صورت نگرفته است. از آنجایی که فرزندان از طریق اهدا جنین متولد می شوند در آینده شاهد افرادی خواهیم بود که برای تعیین هویت و آثار حقوقی خود به دادگاه ها مراجعه خواهند کرد. در حالی که مسائل فقهی و حقوقی اینگونه افراد با شناخت نسب حل خواهد شد. بر خود لازم دانسته نسب وارث فرزندان آزمایشگاهی را بررسی کرده و به محققان و پژوهشگران کمک کرده تا بتوانند وضعیت فقهی و حقوقی این افراد را مشخص نمایند.

فرضیه ها

- 1- صاحب اسپرم پدر است.
- 2- ملاک انتساب، فرزند به مادر تخمک می باشد.
- 3- ملاک انتساب، فرزند به مادر زاییدن است.
- 4- صاحب تخمک و صاحب رحم هر دو مادر طفل می باشند.
- 5- بین اهدا کنندگان جنین و طفل توارث برقرار است.
- 6- صاحب رحم و طفل از یکدیگر ارث می برند.

هدف ها

با توجه به مراجعه فراوان خانواده ها، به مراکز ناباروری و تولد فرزندان از این طریق بر خود لازم دانستم آثار فقهی و حقوقی این افراد را در زمینه نسب وارث بررسی کرده و به محققین و پژوهشگران و قانون گذران در این عرصه کمک کرده. تا مواد حقوقی و قانونی برای فرزندان

آزمایشگاهی تدوین گردد و سکوت قانون شکسته شود. تکلیف فقهی و حقوقی این افراد مشخص شود.

کاربردهای متصور از تحقیق

دادگستریها و دادگاه خانواده با مشخص شدن آثار حقوقی فرزندان آزمایشگاهی قانون وقضا بهتر می توانند تصمیماتی را برای این افراد اتخاذ نمایند.و همچنین درمیان عامه مردم وخانواده که باشناخت نسب از ازدواج با محارم جلوگیری می شود.

دانشگاه ها ، نهادهای قانون گذار ، مراکز ناباروری، اداره ثبت احوال و بیمارستان ها ودفترخانه ها ازدواج وطلاق زیرا اجاره پدر درازدواج دختر شرط است.